

ФОРМУВАННЯ ТАРИФНОЇ ПОЛІТИКИ В ЖИТЛОВО-КОМУНАЛЬНОМУ ГОСПОДАРСТВІ УКРАЇНИ

© 2016 МОЗГОВИЙ Є. В.

УДК 658.265

Мозговий Є. В. Формування тарифної політики в житлово-комунальному господарстві України

Метою статті є обґрунтування тарифної політики в системі житлово-комунального господарства України. Розглянуто теоретико-методичні основи оцінки та аналізу стану житлово-комунального господарства, проаналізовано тенденції відносин між виробниками та споживачами послуг. Сформовано підхід для впровадження державно-приватного партнерства на підприємствах ЖКГ. Узагальнено досліджений матеріал за обраною проблемою та надано власний погляд. Висвітлено проблеми недостатнього законодавчого регулювання тарифної політики у сфері ЖКГ, особливо за наявності великих державних монополій. Проаналізовано теоретичні засади RAB-регулювання та сформовано методичний підхід щодо необхідності впровадження стимулюючого тарифоутворення.

Ключові слова: житлово-комунальне господарство, тариф, тарифна політика, стимулююче тарифоутворення.

Табл.: 1. Бібл.: 17.

Мозговий Євген Валерійович – аспірант кафедри економіки підприємств, бізнес-адміністрування та регіонального розвитку, Харківський національний університет міського господарства ім. О. М. Бекетова (вул. Маршала Бажанова, 17, Харків, 61002, Україна)

E-mail: Jack-Mozgovoy@mail.ru

УДК 658.265

Мозговой Е. В. Формирование тарифной политики в жилищно-коммунальном хозяйстве Украины

Целью статьи является обоснование тарифной политики в системе жилищно-коммунального хозяйства Украины. Рассмотрены теоретико-методические основы оценки и анализа состояния жилищно-коммунального хозяйства, проанализированы тенденции отношений между производителями и потребителями услуг. Сформулирован подход для внедрения частно-государственного партнерства на предприятиях ЖКХ. Обобщен изученный материал по избранной проблематике и предоставлен собственный подход. Освещены проблемы недостаточного законодательного регулирования тарифной политики в сфере ЖКХ, особенно при наличии крупных государственных монополий. Проанализированы теоретические основы RAB-регулювання и сформирован методический подход относительно необходимости внедрения стимулирующего тарифообразования.

Ключевые слова: жилищно-коммунальное хозяйство, тариф, тарифная политика, стимулирующее тарифообразование.

Табл.: 1. Библ.: 17.

Мозговой Евгений Валерьевич – аспирант кафедры экономики предприятий, бизнес-администрирования и регионального развития, Харьковский национальный университет городского хозяйства им. А. Н. Бекетова (ул. Маршала Бажанова, 17, Харьков, 61002, Украина)

E-mail: Jack-Mozgovoy@mail.ru

UDC 658.265

Mozgovyi Ie. V. The Formation of the Tariff Policy in the Housing and Communal Services of Ukraine

The article is aimed at substantiation of the tariff policy in the system of housing and communal services of Ukraine. The theoretical and methodical foundations of evaluation and analysis of the status of housing and communal services have been considered, trends of relations between producers and consumers of the services have been analyzed. An approach to introduce the private-public partnership at the enterprises of the housing and communal services has been formulated. The researched material as to the selected issues has been generalized, and the author's own approach has been provided. The problems of the lacking legislative regulation on the tariff policy in the area of housing and communal services have been highlighted, especially in the presence of large State-owned monopolies. The theoretical basis of the RAB-regulation have been analyzed and a methodical approach regarding the necessity to introduce the stimulating tariff setting has been formed.

Keywords: housing and communal services, tariff, tariff policy, stimulating tariff setting.

Tbl.: 1. Bibl.: 17.

Mozgovyi Ievgen V. – Postgraduate Student of the Department of Business Economics, Business Administration and Regional Development, Kharkiv National University of Urban Economy named after O. M. Beketov (17 Marshala Bazhanova Str., Kharkiv, 61002, Ukraine)

E-mail: Jack-Mozgovoy@mail.ru

Тарифна політика є визначальною для подолання кризових явищ у житлово-комунальному господарстві України. Більшість науковців, які працюють у напрямку тарифоутворення на комунальних підприємствах, вважають, що виявлені проблеми є наслідком існуючої тарифної політики, що позбавляє перспективи розвитку системи теплопостачання як м. Харкова, так і України в цілому. Зволікання з впровадженням стимулюючих тарифів та задіяння державно-приватного партнерства лише поглиблює кризовий стан галузі та підвищують суспільну напругу.

Дослідженням та аналізом тарифної політики в житлово-комунальному господарстві займалися багато науковців. Однак особливої уваги заслуговують праці: Барулін С. В., Бражнікової Л. М., Димченко О. В., Каменєвої К. А., Качали Т. М., Кришталь Т. М., Рудаченко О. О., Письмаченка Л. М., Тищенко О. М. та інших. Але, на

жаль, питаннями, пов'язаними з формуванням тарифної політики методом дохідності інвестованого капіталу (RAB-метод) на підприємствах ЖКГ, приділялося недостатньо уваги.

Мета статті полягає у визначенні ролі та важливості тарифоутворення для підприємств житлово-комунального господарства України.

Ураховуючи реалії сьогодення, тарифна політика держави знаходиться в центрі уваги населення, оскільки збільшення тарифів для населення збільшує навантаження на бюджет, призводить до зростання заборгованості населення і відділів субсидій. Незважаючи на те, що тарифи на житлово-комунальні послуги для населення та організацій, а також витрати бюджетів всіх рівнів житлово-комунального господарства постійно зростають, підприємства цієї сфери відчувають значні фінансово-економічні проблеми.

Таким чином, одним з найскладніших питань у сфері ЖКГ є тарифна політика, яка впливає не тільки на фінансово-економічний стан галузей, що належать до цієї сфери, але й на макроекономічну ситуацію в країні в цілому. Тому пропонується більш детальний аналіз саме тарифної політики: її визначення, складової, класифікації та обґрунтування.

Тариф – це розмір плати в розрахунку на одиницю послуги певної якості, що забезпечує відшкодування з боку споживача обґрунтованих витрат економічної діяльності підприємства та прибутку [13].

Відомо, що на рівень тарифів найбільше впливають такі фактори:

- ✦ рівень витрат (собівартість виробництва та реалізації послуг);
- ✦ платоспроможність населення як основного споживача житлово-комунальних послуг;
- ✦ державне втручання (цільове фінансування галузі, установа тарифів);
- ✦ якість послуг;
- ✦ впровадження інноваційних технологій [9].

С. В. Барулін, К. А. Каменева вважають (автор статті поділяє їх думку), що на сучасному етапі при формуванні тарифів необхідно враховувати соціальний аспект реформування ЖКГ, отже, економічно обґрунтовані тарифи мають відображати об'єктивний рівень рівноважної ціни попиту та пропозиції. При цьому попит визначається обсягами та якістю послуг, підтвердженими можливостями місцевого бюджету і доходами сім'ї. Пропозиції характеризують величину тарифу, що забезпечує відшкодування витрат підприємства ЖКГ на розширене відтворення при потрібному обсязі та якості робіт. Отже, особливості ЖКГ як галузі і відповідна їм специфіка ціноутворення обумовлюють сполучення витратного і ринкового механізмів формування тарифів, тобто, виходячи з об'єктивних витрат, формується ціна виробництва послуг, яка є основою формування тарифів ЖКГ [12].

У нашій країні, як правило, держава визначає політику утворення тарифів комунальних підприємств. Міністерство встановлює «ринкову» ціну комунальних послуг для громадян і промислових споживачів. Таку ціну послуг важко назвати ринковою, оскільки ринок комунальних послуг монополізований, а комунальні підприємства діють вкрай неефективно та не несуть за це майже ніякої відповідальності. Ефект монополії виникає, якщо особливості виробничих технологій (наприклад, порівняно високі капітальні витрати) при розширенні виробництва в довгостроковій перспективі ведуть до зниження загальних витрат. У таких галузях єдиний виробник в остаточному підсумку зможе забезпечити менші витрати, ніж два або більше, тим самим приводячи до ситуації «природної» монополії [15]. Чим більших збитків зазнають комунальні підприємства, тим більше держава субсидує їх з бюджету. Цей метод називають економічно обґрунтованим тарифом, або «затратним» методом. Цей метод є найпоширенішим на теренах СНД, у тому числі й в Україні. Постачальник послуг щорічно обґрунтовує в регулюючому органі суму коштів, яких він потребує для

здійснення операційної діяльності, включаючи власні втрати та ін. При розрахунку тарифу із самого початку виходить завищеним, що призводить до неминучого конфлікту інтересів постачальника послуг і регулюючого органу. При застосуванні затратного методу тарифи на комунальні ресурси розраховуються як відношення частини обсягу фінансових потреб для реалізації організації комунального комплексу виробничої програми, визначених стосовно до окремого виду діяльності цієї організації, до розрахункового обсягу відповідного виду комунальних ресурсів, реалізованому за період дії тарифів. Розрахунковий обсяг реалізованих комунальних ресурсів визначається з урахуванням затверджених органами регулювання на період дії тарифів нормативів споживання ресурсів, що поставляються організацією комунального комплексу. При застосуванні затратного методу встановлення граничних тарифів на комунальні ресурси здійснюється на основі аналізу динаміки попередньої діяльності організації [7].

На сьогодні формування тарифів на постачання та передачу електроенергії в Україні проводиться за традиційним методом «*витрати плюс*». Даний метод не відповідає стандартам, визначеним директивами ЄС, тому що він не дає стимулів для підприємств, що підпадають під державне регулювання, скорочувати видатки та підвищувати ефективність.

Згідно з теорією управлінського обліку ціноутворення за принципом «витрати плюс» – це такий метод, при якому ціну визначають шляхом додавання до собівартості продукції певної частки прибутку у вигляді націнки. Сума націнки розраховується, виходячи з її рівня у відсотках до базових витрат, взятих за основу при визначенні ціни [11]. При цьому для галузі відсотки не мають сталої методики розрахунку та критеріїв встановлення їх розмірів. У частині 2 ст. 9 Закону України «Про природні монополії» від 20.04.2000 р. № 1682–III (зі змінами згідно із Законом № 4851–VI від 24.05.2012 р.) [2] встановлено такі витрати, що враховуються при регулюванні тарифів суб'єктів монополії, зокрема, на ринку електроенергетики: витрати, які згідно з Податковим кодексом України [1] відносяться на витрати виробництва та обігу (крім витрат, визначених частиною третьою цієї статті); податки і збори (обов'язкові платежі) до бюджетів та до державних цільових фондів; вартість основних виробничих фондів, амортизаційні відрахування, потреби в інвестиціях, необхідних для відтворення основних виробничих фондів; очікуваний прибуток від можливої реалізації товарів за різними цінами (тарифами); віддаленість різних груп споживачів від місця виробництва товарів; відповідність якості товарів, що виробляються (реалізуються), потребам споживачів; державні дотації та інші форми державної підтримки [6].

Формування ціни за методом «витрати плюс» та врахування вищевикладених витрат є неефективними для економіки держави, оскільки не лише не заохочує суб'єктів господарювання до економії ресурсів, але й стимулює енергопостачальні компанії до нарощування операційних витрат: при перегляді тарифів на послуги, що надаються суб'єктами природних монополій, за

базу приймаються витрати попереднього періоду. Усі неефективні витрати, включені під час попередніх переглядів, зберігаються. З кожним переглядом тарифів їх частка в сумарних витратах зростає. Поряд з цим, поза увагою залишаються елементи впливу на розмір націнки факторів та результатів економічного національного розвитку: темпів інфляції, розміром державних запозичень (боргу), національним ВВП звітного періоду, платоспроможністю населення, рівнем безробіття тощо. А головне – методика не мотивує суб'єктів енергоринку до впровадження інноваційних технологій як у сфері виробництва електроенергії, такі на етапах її передачі споживачеві [8].

Однією з альтернатив цим методам є *метод індексації*. Його можна описати як помноження діючого тарифу на певний індекс, який розраховується регулюючим органом. Основними складниками цього індексу є інвестиційні витрати, податки, амортизація, інфляція та інші витрати. Таким чином, при економії витрат, порівнюючи з базовим рівнем тарифів, зекономлені кошти автоматично залишаються на рахунках підприємства. Метод індексації встановлених тарифів застосовується при встановленні тарифів на комунальні ресурси в разі об'єктивної зміни умов діяльності організації комунального комплексу, що впливають на вартість вироблених нею комунальних ресурсів, у тому числі при відхиленні фактичного зростання споживчих цін та інших показників від споживчих цін і показників, з урахуванням яких були встановлені тарифи на комунальні ресурси в попередньому періоді. Метод індексації лише опосередковано створює стимул до економії витрат [7].

Найбільші передумови до економії витрат передбачає *метод дохідності інвестованого капіталу (Regulatory Asset Base – RAB)*. RAB-метод включає в себе принцип індексації операційних витрат, зберігання економічного ефекту від зниження витрат на підприємстві впродовж певного періоду (3–5 років). Таким чином, підприємства житлово-комунального господарства примусово підвищують ефективність своєї діяльності. Стимулюючий характер діяльності приводить до підвищення рівня енергоефективності [10].

Ціллю методу RAB є залучення коштів у розвиток мережевих компаній. Для цього в тарифі, крім фактичних витрат на операційну діяльність, враховують кошти, що забезпечать повернення інвестору його інвестицій, а також певний відсоток доходу інвестора, щоб у нього був стимул інвестувати. Джерелом фінансування може бути як прямий інвестор (підприємець у сфері житлово-комунального господарства), так і портфельний інвестор у вигляді банку або інвестиційної компанії. Важливо, що RAB-регулювання влаштовано таким чином, що на кожну гривню, закладену в тариф, можливо залучити декілька гривень інвестицій. Тобто, при порівняно невеликому зростанні тарифу компанія має можливість залучити значні кошти на свій розвиток [17].

Ще одним методом довгострокового регулювання є *метод порівняння аналогів*. Він передбачає збір та аналіз показників діяльності багатьох схожих організа-

цій, які регулюються державним органом. Метою аналізу діяльності підприємств є встановлення коефіцієнта, що буде застосовуватись у формулі розрахунку витрат підприємства. З проаналізованих даних виділяють найефективніше підприємство, і вже з ним порівнюють інші аналогічні компанії [4]. У табл. 1 наведено переваги та недоліки різних тарифів комунальних підприємств.

Таблиця 1

Порівняльна класифікація тарифів підприємств ЖКГ

Метод регулювання	Переваги	Недоліки
Метод RAB	За рахунок вкладення залучених інвестицій у ремонт, реконструкцію та модернізацію обладнання підприємства переходять на інший технологічний рівень	За рахунок підвищення інвестицій в перші роки діяльності зростає і сам тариф
Метод індексації	При економії витрат, порівняно з базовим рівнем тарифів, зекономлені кошти залишаються у підприємства	Переважно зберігає неефективність витратного методу
Порівняльний метод	Дозволяє швидко порівняти ефективність діяльності певного підприємства з аналогами	Дозволяє обрати найефективніше підприємство з усіх неефективних
Витратний метод	Підприємства отримують фінансування з бюджетів	Стимулює підприємства до завищення витрат

Тариф є інструментом, що має враховувати інтереси споживачів у поставках недорогої та якісної теплової енергії та інтереси виробників теплової енергії й послуги з її передачі для того, аби компенсувати їм понесені витрати, а також надати можливість отримувати нормований прибуток від своєї діяльності, не завдаючи шкоди при цьому інтересам інших [14]. Питання тарифоутворення є також найбільш суттєвим для інвесторів. Основним недоліком теперішніх процесів регулювання є те, що монополісти використовують методи, які стимулюють нарощування обсягів їх витрат на виробництво і поставку послуг. Наразі у проекті Закону України «Про внесення змін до Закону України «Про природні монополії» (реєстр. № 10338 від 12.04.2012 р.) [3] пропонується доповнити Закон України «Про природні монополії» [2] нормами, якими запроваджується новий метод регулювання діяльності суб'єктів природних монополій, – стимулююче регулювання цін (тарифів) на товари суб'єктів природних монополій створить умови для переходу від витратних до стимулюючих методів регулювання суб'єктів природних монополій, що дозволить суттєво покращити їх фінансовий стан та підвищити їх інвестиційну привабливість. З іншого боку, споживачі також мають отримати вигоду від переходу до стимулюючого регулювання, оскільки компанії отри-

мують стимули для скорочення неефективних витрат і підвищення якості надання послуг [5].

Одним із методів удосконалення процесу тарифоутворення на підприємствах теплопостачання можна вважати метод дохідності інвестованого капіталу (метод RAB). Інструментом стимулюючого тарифного регулювання є система бенчмаркінгу, яка покликана сприяти більшій прозорості роботи приватного партнера. Бенчмаркінг застосовується у світі для порівняння роботи підприємств, що є природними монополіями і працюють у сфері водопостачання і водовідведення, а також теплопостачання. За допомогою цього інструменту забезпечується прозорість їх роботи, а також широкий доступ до показників якості функціонування підприємств – у першу чергу, для споживачів послуг [16].

Упровадження стимулюючого тарифного регулювання на основі RAB-методів – це: багаторічне планування показників діяльності підприємства (на період 2–5 років); незмінна величина тарифів протягом тривалого періоду з урахуванням індексації; економія у регуляторному періоді залишається у підприємства, стимулювання підвищення якості послуг, стимулювання інвестицій.

Отже, застосування методу RAB є раціональним та доцільним. Але в Україні на даний час відсутні умови для реалізації даного проекту. Тому нижче представлені рекомендації щодо впровадження застосування методу дохідності інвестованого капіталу.

Перш за все необхідно вдосконалити законодавчу базу в напрямку тарифоутворення, у даному випадку, у сфері теплопостачання, та розробити такі нормативні документи: «Порядок узгодження переходу на регулювання методом дохідності інвестованого капіталу»; «Методичні вказівки з регулювання із застосуванням методу RAB», у т. ч.: «Правила визначення вартості активів і розміру інвестованого капіталу та ведення їх обліку», «Правила розрахунку норми дохідності інвестованого капіталу» та ін.

У сучасних умовах існує серйозна перепона на шляху впровадження згаданого методу – зростання ставки за банківський кредит. Місцевим органам виконавчої влади слід розробити та узгодити інвестиційні довгострокові програми та бізнес-плани зі зниження витрат на виробництво теплової енергії, масштабними заходами в яких мають стати реконструкції котельних. Має проводитися щорічний постійний аудиторський контроль за використанням інвестиційних коштів згідно з їх цільовим призначенням, і у відповідному законодавчому порядку необхідно карати енергетичні компанії за невиконання взятих на себе зобов'язань (дисциплінарна та кримінальні відповідальність для керівництва).

Має бути створена окрема комісія, яка б займалася моніторингом у таких напрямках: інформація про ціни та обсяги споживання палива, що склалися; документація в напрямку рішень про встановлення тарифів на теплову енергію, а також на послуги з передачі теплової енергії; інформація про фактичні витрати та обсяги споживання за звітний період і т. п. Необхідно також підготувати спеціалістів для коректного та ефективного застосування методу.

ВИСНОВКИ

У ході проведеного аналізу тарифоутворення на підприємствах житлово-комунального господарства виявлено, що на сьогоднішній день питання, пов'язані з формуванням тарифів на послуги ЖКГ і пошук резервів зниження їх собівартості залишаються актуальними і потребують подальших досліджень.

Водночас, варто зазначити, що використання запропонованого автором методу RAB на комунальних підприємствах дасть можливість залучити до галузі додаткові інвестиції і, як наслідок, – надавати безперебійний грошовий потік підприємству, забезпечити повернення інвестованого капіталу та доходу на нього – інвесторам, якісні послуги – споживачам. ■

ЛІТЕРАТУРА

1. Податковий Кодекс України № 2755-17 (у редакції від 20.11.2016 р.). URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>
2. Закон України «Про природні монополії» № 1682-III від 20.04.2000 р. (зі змінами згідно із Законом № 4851-VI від 24.05.2012 р.). URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/1682-14>
3. Постанова Верховної Ради України «Про внесення змін до Закону України «Про природні монополії» (реєстр. № 10338 від 12.04.2012 р. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/4673-vi>
4. Писаренко Б. А., Проценко Н. Б. RAB-регулювання тарифів як метод підвищення інвестиційної привабливості підприємств енергетичної галузі. *Вісник Житомирського державного технологічного університету*. Сер.: Економічні науки. 2011. № 3 (53). С. 278–281.
5. Висновок Головного науково-експертного управління 10.05.2012 р. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb_n/webproc4_1?pf3511=43113
6. Гагагова С. В. RAB-регулювання тарифов на електроенергію. Значення для народного господарства. *Труди молодих учених*. 2011. Вип. № 3, 4. URL: <http://www.tmy.mwport.ru/2011-34-RefRusTMY.htm>
7. Державне регулювання підприємницької діяльності у сфері житлово-комунального господарства. URL: http://stud.com.ua/51319/pravo/derzhavne_regulyuvannya_pidpriyemnikskoy_diyalnosti_sferi_zhitlovo_komunalnogo_gospodarstva
8. Левицька І. О. Ефективність тарифоутворення енергопостачальних компаній. *Економічні науки*. Серія «Облік і фінанси». 2012. Вип. 9 (33). Ч. 4. С. 222–232.
9. Економічні проблеми та перспективи розвитку житлово-комунального господарства на сучасному етапі: матеріали II Міжнародної науково-практичної конференції (20–22 жовтня 2010 р.). Харків: ХНАМГ, 2010. 436 с
10. Как работает метод RAB регулирования? URL: <http://jkg-portal.com.ua/ru/pda/one/rab-ne-zavzhd-i-oznachaje-rabstvo-28297>
11. Звіт про діяльність Національної комісії регулювання електроенергетики України у 2011 році (наказ НКРЕ від 30.03.2012 р. № 10).
12. Матвеева Н. М. Щодо формування економічно обґрунтованих тарифів на житлово-комунальні послуги. *Коммунальное хозяйство городов*. Сер.: Экономические науки. 2006. Вип. 68. С. 115–122.
13. Матейко С. Особливості та проблеми тарифної політики в комунальній сфері України. *Українська наука: минуле, сучасне, майбутнє*. 2010. Вип. 14–15. С. 137–143. URL: http://www.nbuv.gov.ua/old_jrn/Soc_Gum/Un_msm/2010_14-15/Ukrainska_nauka-14-15_2010/17_Matejko.pdf
14. Мушинська Н. Ю., Димченко О. М., Масленников О. М. Особливості застосування принципів ДПП у контексті

модернізації підприємств ЖКГ // Механізми реалізації стратегії інноваційно-технологічного розвитку України в умовах глобальних викликів: матер. Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Київ, 1–2 листопада 2012 р.). Київ, 2012. С. 615–618.

15. Бубенко П. Т., Димченко О. В., Кашпур А. Д. Управління системою модернізацією та розвитком житлово-комунальних підприємств: монографія. Харків: ХНУМГ, 2014. 237 с.

16. Business Ombudsman Council: Systemic Report. URL: <https://boi.org.ua/en/publications/reports/15-systemic-report-challenges-and-problems-in-the-sph>

17. RAB: переход необхідим. *Деловая Россия*. Декабрь 2009 – Январь 2010. С. 64–65.

Науковий керівник – Димченко О. В., доктор економічних наук, професор кафедри економіки підприємств, бізнес-адміністрування та регіонального розвитку Харківського національного університету міського господарства імені О. М. Бекетова

REFERENCES

Bubenko, P. T., Dymchenko, O. V., and Kashpur, A. D. *Upravlinnia systemnoiu modernizatsiieiu ta rozvytkom zhytlovo-komunalnykh pidpriemstv* [Control system modernization and development of housing and utilities]. Kharkiv: KhNUMH, 2014.

"Business Ombudsman Council: Systemic Report". <https://boi.org.ua/en/publications/reports/15-systemic-report-challenges-and-problems-in-the-sph>

"Derzhavne rehuliuвання pidpriemnytskoi diialnosti u sferi zhytlovo-komunalnoho hospodarstva" [State regulation of entrepreneurial activities in the sphere of housing and communal services]. http://stud.com.ua/51319/pravo/derzhavne_regulyuvannya_pidpriemnytskoyi_diyalnosti_sferi_zhitlovo_komunalnoho_gospodarstva

"Ekonomichni problemy ta perspektyvy rozvytku zhytlovo-komunalnoho hospodarstva na suchasnomu etapi" [Economic problems and prospects of development of housing and communal services at the present stage]. *II Mizhnarodna nauково-praktychna konferentsiia*. Kharkiv: KhNAMH, 2010.

Gatagova, S. V. "RAB-regulirovaniye tarifov na elektroenergiyu. Znacheniyе dlya narodnogo khozyaystva" [RAB-regulation of tariffs for electricity. The value for the national economy]. <http://www.tmy.mwport.ru/2011-34-RefRusTMY.htm>

"Kak rabotayet metod RAB-regulirovaniya?" [How does the method of RAB-regulation?]. <http://jkg-portal.com.ua/ru/pda/one/rab-ne-zavzhd-i-oznachaje-rabstvo-28297>

[Legal Act of Ukraine] (2012). <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/4673-vi>

Levytska, I. O. "Efektyvnist taryfotvorennia enerhopostachalnykh kompanii" [The effectiveness of the tariff power supply companies]. *Ekonomichni nauky*. Seriya «Oblik i finansy» vol. 4, no. 9 (33) (2012): 222-232.

[Legal Act of Ukraine] (2012).

[Legal Act of Ukraine] (2016). <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>

[Legal Act of Ukraine] (2000). <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/1682-14>

Matvieieva, N. M. "Shchodo formuvannia ekonomichno obgruntovanykh taryfiv na zhytlovo-komunalni posluhy" [On the formation of economically justified tariffs for housing and communal services]. *Kommunalnoye khozyaystvo gorodov*. Seriya: Ekonomicheskiye nauki, no. 68 (2006): 115-122.

Mateiko, S. "Osoblyvosti ta problemy taryfnoi polityky v komunalnii sferi Ukrainy" [Characteristics and problems of the tariff policy in communal sphere of Ukraine]. *Ukrainska nauka: mynule, suchasne, maibutnie*. http://www.nbu.gov.ua/old_jrn/Soc/Gum/Un_msm/2010_14-15/Ukrainska_nauka-14-15_2010/17_Matejko.pdf

Mushchynska, N. Yu., Dymchenko, O. M., and Maslennikov, O. M. "Osoblyvosti zastosuvannia pryntsyypiv DPP u konteksti modernizatsii pidpriemstv ZhKH" [Features of application of PPP principles in the context of modernization of the enterprises of housing and communal services]. *Mekhanizmy realizatsii stratehii innovatsiino-tekhnologichnoho rozvytku Ukrainy v umovakh hlobalnykh vyklykiv*. Kyiv, 2012. 615-618.

Pysarenko, B. A., and Protsenko, N. B. "RAB-rehuliuвання taryfiv yak metod pidvyshchennia investytsiinoi pryvablyvosti pidpriemstv enerhetychnoi haluzi" [RAB-regulation of tariffs as a method of increase of investment attractiveness of enterprises of the energy sector]. *Visnyk Zhytomyrskoho derzhavnoho tekhnologichnoho universytetu*. Seriya: Ekonomichni nauky, no. 3(53) (2011): 278-281.

"RAB: perekhod neobkhodim" [RAB: transfer is necessary]. *Delovaya Rossiya*, December (2009) – January (2010): 64-65.

"Vysnovok Holovnoho nauково-ekspertnoho upravlinnia 10.05.2012 r." [The conclusion of the Main scientific expert Department 10.05.2012 r.]. http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb_n/webproc4_1?pf3511=43113